

אחותו של רס"ן עודד חרמוני, שנפל במלחמת יום הכיפורים.

דברים לטקס חלוקת מלגות אוניברסיטת תל אביב, אפריל 2023

### מה היה יכול להיות אילו?

בהתחלה ובסוף זה מה שעשינו. ישבנו על המרפסת עם מחשבותינו הנודדות, שמתגבשות שוב ושוב ועוד פעם ועוד לשאלה: מה היה יכול להיות "אילו".

אילו – אילו חונך אחרת,

אילו לא חונך לאהבת הארץ, לשמירה עליה ועל נופיה ועל אנשיה -תבנית נוף מולדתו, אילו לא חונך לכבד, לכבד את המפקד, לציית לפקודות, לרוץ קדימה, לשמש דוגמא ומופת.

אילו לא התייצב לפקודה.

העובדת הסוציאלית וכל המומחים אמרו שזה שלב בהתמודדות עם האבל. מעין מיקוח. זה יעבור. זה היה מיקוח כואב, כי הטיל על הורינו ועל האחים, ועל המדריכים בתנועות הנוער, ועל המורים, הרבה אשם. המיקוח ערער את כל האמונות, גם בקב"ה.

ובאחד מערבי שיח "אילו" כאלו, אפילו ספק נאמר/ספק נשאל – מה היה אילו לא ילדנו, הרי לא היינו סובלים כל כך, לא היינו מתגעגעים בכאב שכזה בכל תרי"ג ושס"ה.

אילו לא היינו הורים!?

אילו לא היינו אחים! אילו לא היינו נשים של... בנים של...!?

לא, לא יכלו הורים לותר על הולדתם, הרי זאת מהות הכרחית לקיום. המחשבה הוסטה, הדיון פסק. עיבדנו את אבלנו.

אבל בימים אלו, כשאני כבר אינני עלמה צעירה שזה עתה איבדה את אחיה, אני אישה מבוגרת כמעט בגיל המדינה, ועוד מעט יובל שנים מאז איבדתי את אחי, השאלה הזאת חוזרת. הרי כבר אין חשש "שלא נצליח לעבד את אבלנו". הוא ותיק בימים, וחי עמנו, עצם מעצמנו, מרכיב של נשמתנו – הכאב הזה, החור בלב. נס פיזיולוגי; לא פסקנו מלבכות ובכל זאת אנחנו חיים, לא פסקנו להתגעגע וככל שנזדקן, גם לדמיון מה היה יכול להיות אילו ומותר לנו.

האילו שלי הוא הוא אישי ומשפחתי. אני יושבת על המרפסת, הטלוויזיה מרעישה ברקע בצעקות מחאה, כתבות על מינויים ופיגועים, דוברים מצווחים ומאשימים זה את זה, זה את שלוחיו ובוחריו של זה, וצובעים את הכאב שלנו, מכנים את בנינו ואחינו, הורינו ובני זוגנו בכינויים שלא מתיישבים עם ה"אילו" הפרטי שלי.

אילו עודד אחי, היה בחיים, היינו יושבים על המרפסת או בחצר הבית, שלי או שלו, מדברים על הילדים – כמה היו לו? הרי הוא אהב ילדים כל כך, על הנכדים – בטח היו לו המון; עלינו לא היה עובד הכלל החברתי שבמפגש מותר לדבר רק על "נכד אחד ומחלה אחת". מספרים זה לזה על הצלחותינו ועל הצלחותיהם, ברור ש"הצלחותיהם", אולי שופכים את הלב, כי יש דברים שלא תמיד הולכים חלק. ובעצם אולי היינו מדברים כל יום בטלפון. ומה? היום היה צריך להיות בן 77 – האם היה יכול לשוחח חפשי? יכול לשמוע? האם הוא עדיין היה נוהג במכונת ובא לבקר אותי? ואולי היינו נפגשים באמצע הדרך. בטוח שהינו נוהגים להיפגש כל שבועיים ולאכול צהריים יחד. ובטח היינו נוסעים יחד לחו"ל לגלות עולמות שהכרנו מאנציקלופדיה מעיין או אביב. את הגלפגוס, ואת טקסי המעבר באתיופיה, היינו נוסעים לאוסטרליה לפגוש אוואוריג'ינים ולארץ הצ'וקצ'ים. פעם חלמתי שנסענו לחפש את נוריקו סאן ביפן ואת אלה קארי בלפלנד.

נסעתי. נסעתי לבד.

ולא הייתי יושבת לבד בליל הסדר עם אבא ואמא, כי היה לנו סדר ענק עם כל נכדינו והעם הרב שנהיינו, ונחת רבה לאמא שלנו שנתרה יחידה מכל משפחתה שנספתה בשואה, ואילו לא הייתה המלחמה ההיא שם והאחרות כאן, היו כל צאצאינו שרים בקול גדול "מה נשתנה הלילה הזה" והיו יודעים את התשובה. אילו לא היו מלחמות, היינו מתמקדים בהפרחת כל פינה בארץ, בפיתוח טכנולוגיות לתועלת האנושות.

אז כן, מותר לי, מותר לנו, לשחק במחשבות האלו של "מה היה קורה "אילו" הזה. המחשבה, הדיבור הפנימי עם אהובינו שאינם, מתקיימים אצל כולנו. אנחנו ממשיכים בקשר איתם. לפעמים בגאווה – חבל שאינך יכול לראות מה השגנו, לפעמים בהתנצלות – לא התכוונו שנגיע למצב כזה, אולי בשאלה: מה היית אומר/עושה במצב כזה. וברור שאלו שאלות רטוריות ואהובינו אינם עונים, ואנחנו משיבים לעצמנו: כן, אילו הם היו כאן, הכל היה אחרת. היינו יותר שמחים והיינו יותר חזקים ואולי, אולי הם היו ...

כי כולנו חושבים בינינו לבין עצמנו מה היה יכול להיות אילו...

מה היה אילו עודד לא היה נהרג – האם היה הופך לפוליטיקאי? האם היה היום ראש ממשלה או לפחות שר? אולי המפה הפוליטית הייתה נראית אחרת בזכותו?

אני אגיד לכם –אילו אחי, עודד חרמוני, היה כאן, הוא היה ראש הממשלה והארץ הייתה שוקטת ונבנית באחדות וכבוד הדדי לתפארת, כי כזה הוא היה.

ראי מדינה "כי היינו בזבזנים עד מאד" ועדיין.